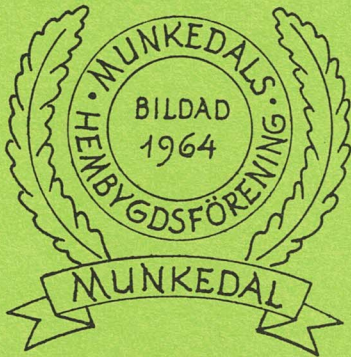

Arkivex.

BOHUSLÄN

Munkedals- bygd

N:r 4

1979

Årg 10

MUNKEDALS HEMBYGDS- OCH FORNMINNESFÖRENING

Munkedals kapell 40 år

= = = = =

Kapellet på Möe, tar sig onekligen ståtligt och dominerande ut, tronande på sin höjd, högt över det övriga samhället. Från sin ansenliga höjd, ses den även en bra bit utanför Munkedals gränser och byggnaden utgör ett vackert inslag i samhällsbilden. Detta kapell invigdes den 3 december 1939, första söndagen i Advent. Invigningen skedde i en mörk och dyster tid, det andra världskriget hade börjat några månader tidigare med tyskarnas angrepp mot Polen.

Invigningen av Munkedals kapell, förrättades av dåvarande biskopen C. Block och kyrkoherde Carl Norborg.

Denna 40-åriga kyrka, är ritad av B. Almqvist och är en annexkyrka till Foss. Redan 1932 började de förberedande arbetena med kyrkbygget och en kapellstiftelse bildades. Medel till kapellets tillblivelse skulle anskaffas genom medlemsavgifter och enskilda gåvor. I kommitén för planernas genomförande valdes disponent Olof Bildt som även genom bidrag lämnade en summa uppgående till 100.000 kronor. Dir. Bildt skänkte även en dopfunt, skulpterad i trä. Kapellet har helt tillkommit på frivillighetens väg. Kyrkvärden Gottfrid Winberg på Möe och hans hustru Beata, lämnade fri tomt och mark till förfogande. Klockorna äro gjutna av K.G. Bergholtz, Stockholm och två till antalet. De väga 500 resp 250 kg och giva tonerna A och ciss. Inskriptionen på klockorna lyder: "Till Munkedals kapell från Munkedals aktiebolag 1939". Orgeln är leverad av AB Förenade Piano- och Orgelfabriker i Arvika. Altaret och altarskåpet, föreställande Jesus välsignar barnen, har utförts av Christian Lundstedt. Framlidne Einar Schewenius fond, har bekostat en dopplats. Vävnaden har utförts av Kristina Westman med design av makarna Dejmo. Tack vare den kvinnliga arbetsinsatsen inom den kyrkliga syföreningen, finns bl.a. fyra mässhakar, varav två är av äkta bohusslöjd i s.k. finnvävnad samt ett antal antependier. Byggnadskomitén enades om, att i görligaste mån anlita ortens arbetare och förmän, ävenså skulle materialet anskaffas på platsen eller åtminstone från Bohuslän, där så var möjligt. Stenarbeten och sockel av granit, är leverad av firman Mauritz Hagström i Hunnebostrand

som även utfört granittrapporna och balustradstenarna och den ornamenterade stenen ovanför ingångsdörrarna. Allt trävirke sågades vid bolagets fabrikssåg av kärnfura, varvid noteras att stockarna tagits ur skogen tillhörande Vågsäters egendom.

Sprängningsarbetet, det särskilda vägbygget och allt träbyggnadsarbete hade överlämnats till byggmästare Johan Andersson i Munkedal, murningsarbetet till Johan Carlsson och Ivar Jansson målningsarbetet till målarmäst. Oscar Ström, taktäckning och plåtslageriarbeten utfördes av Karl Johansson, alla nämnda från Munkedal. Elektrisk installation utfördes genom överseende av brukets elektriker Albin Bjurström med hjälp av bolagets egna montörer och efter ett program, uppgjort av ing. Emil Andersén i Göteborg. På bolagets verkstad, har allt smidesarbete inklusive spira, kyrktupp, väderflöjel och kors, tillverkats.

Kapellets slutliga placering bestämdes av dir O. Bildt och dess uppgift var, att bli en naturlig samlingspunkt, för det religiösa livet i samhällets tätbebyggelse. Redan för 40 år sedan och givetvis ännu tidigare, ansåg man att moderkyrkan låg alltför långt bort.

G. Dahlqvist

= = = = =

Hembygdens dag

Håby kyrka, var i år centrum för firandet av hembygdens dag och ägde rum den 21 oktober. Kyrkan var i det närmaste fullsatt och en stor del av menigheten fortsatte efter högmässans slut till församlingshemmet där hembygdsföreningen bjöd på kaffe. Predikan hölls av kyrkoadj Lars Ingvarsson och kyrkokören sjöng under ledning av E Wallström.

Vid samkvämet i församlingshemmet blev det mera sång, nu under ledning av kyrkoadj och organisten. Det blev en stunds gemytlig träff bland församlingsbor och självfallet hade en hel del utsockna kommit till Håby, denna solklara oktoberdag.

Hembygdens dag, har nu firats varje år sedan 1970. Nästa år, har turen kommit till Valbo-Ryr. Att fira hembygdens dag är ett led i bevarandet av hembygdens andliga värden, att befästa sambandet mellan kyrka och folket i bygden och att bevara allmogekulturen av såväl andlig som materiell art.

ÅKdon från Farfars tid.

Att döma av bilden, tycks något vara på gång, eftersom herrgårdsvagnen dragits fram utanför lidret. Ännu har inte dragarna spänts för och allt tyder på, att tjänstfolket, som skaffat fram fordonet, tydligen har för avsikt att leka en stund innan herrskapet själva tar ekipaget i besittning.

Kulturverksamhetsgruppen inom hembygdsföreningen behöver hjälp med att tolka bilden ovan och vill veta anledningen till en del frågor angående både vagnen och folket om "var, när och hur". Varför har en av karlarna tagit den höga hatten från kusken och satt den på sitt eget huvud? Varför har en annan person tagit hand om resväskan och vad kan den användas till? Vad kallas vagnen och när fanns den att beskåda på de gamla vägarna? Berätta allt ni vet om vad som tilldrar sig på bilden. Skriv ett brev, kort eller långt och sänd det till Hembygdsföreningen, 6825, 450 50 Munkedal, före årsskiftet. De tre bästa svaren har pris att vänta. Alla får delta i denna nostalgiska tävling, både fasta medlemmar och övriga intresserade. Väl mött!

Resultaten och vinnarna tillkännages i n:r 1 1980.

Höstliga strövtåg.

Målsättning för hembygdsföreningarna är självfallet besök vid historiska platser i den egna bygden och inom räckhåll för några timmars utfärd. Så blev det hösten 1979 då en grupp ur föreningens medlemsskara företog några promenader i en trakt som kanske inte var så avlägsen men ändå tarvade bilskjuts för att man kunde komma till målet.

Många gånger hade vi besökt den oansenliga stenstugan uppe i vattnerödskogen och som hembygdsföreningen restaurerat i början av 1970-talet. Stugan ligger vackert i en skogsglänta och ligger väl skyddad under ett högt bergområde. Här bodde Tilda och Sander - inte så särskilt trivsamt tillsammans - men bodde här ändå och som enligt samtida slutade med att Tilda knuffade sin äkta hälft i den närbelägna sjön Häcklevattnet. Männskligt men ytterst tragiskt och torde ha ägt rum i slutet av förre århundradet.

Men utflykten var givande ur helt andra perspektiv, det blev både kaffe och varmkorv och så mycket sagt om Sander-Tilda blev det nu inte. Efter den härliga lunchkorgen var vi tvungna att röra på oss ett tag och vi styrde våra steg upp till bemälda Häcklevatten och därifrån upp i ett närbeläget berg, där vi hade en gudomlig utsikt, särskilt mot norr, där vi kunde urskilja gårdar i Hede. Här fanns också ett område, där lingonplockarna faktiskt glömt de rara bären och stora klasar fanns av skogens röda guld.

Nästa vandring företogs den 7 okt och denna gång till Fingals grottor och Modalen. Många av oss mindes den ståtliga manbyggnaden vid Modalen men den hade tråkigt nog skattat åt förgängelsen. Men en trevlig byggnad alldeles intill hade Friluftsförbundet uppfört där vi hann skriva våra namn i gästboken. Och nedför fallet hade funnits en kvarn och längre bort en vadmalstamp där ännu grunden syntes. Istidens härjningar hade utfört ett gediget arbete med att forma ut de formationer i berget och som sedermera kallats för "Fingals grottor".

När denna givande utflykt var slut, välkomnades vi in till gården Hogen där vi hade en gemytlig träff till en kaffepaus i glada och goda vänners lag. Det är en hel del man hinner bese vid en dylik exkursion som den vi hade till Modalen och frågan är, om vi inte snart skall förnya bekantskapen med de många platser i vår socken, där det finns sevärda saker och ting

Och med den goda förhoppningen, sätter vi punkt.

A.C.

Årsavslutningen 1979.

Hembygdsföreningen har varje år en avslutning på årets aktiviteter och ägde rum den 3 november, i år förlagd till hembygdsgården Kaserna. Trots en snöig och kall Allhelgonadag hade ett större antal sökt sig till stugbebyggelsen på Kaserna och inte endast bakstugan togs i anspråk, utan även Wiknerstugan var öppen och den historiska byggnaden hade besök under aftonens lopp.

Föreningens ordförande, Jean Ohlsson hälsade alla välkomna och efter kaffeservering vidtog ett underhållningsprogram vari ett antal flickor framförde sånger till ackompanjemang av gitarr. Ett filminslag med vackra motiv från Tjolöholm, dit föreningen tidigare haft en utflykt, samt en repris på filmen om Värmlänningarna, som 1977 gästade Kaserna, tilldrog sig allmänt intresse. Filmmaterialet visades av fru Irma Sahlin, Frötorp.

Det senaste tillskottet i byggnadsväg på Kaserna, utgör den lilla stugan som fått en förnämlig placering intill syrenhäcken och den gamla vägbanan, som en gång strök tätt förbi wiknerstugan. Nämda byggnad kommer att i färdigt skick användas till vävstuga och torde kunna rymma tre vävstolar. Dessutom kan utrymmet tas i anspråk för andra nyttiga redskap i samband med vävarna. Det mesta av det yttre arbetet torde nu vara klart men det återstår inredning som beräknas bli färdigt under vintern och våren 1980.

Hembygdsgården har under året installerat telefon och därvid har tvenne kontakter anlagts. Gamla föremål har rikligt under året tillförts såväl Kaserna som muséet på Önnebacka. Det mesta av materialet har katalogiserats. En inventering av samlingarna sker under hösten. Muséet vid Önnebacka har fått en hänvisningsskylt vid infarten till Myrbottenvägen. Under året har många personer besökt såväl muséet som Kaserna och synnerligen många skolklasser har gästat hembygdsföreningen. Ett arbetssamt men glädjerikt år har det varit men nya uppgifter väntar inför ett kommande år. Alla är välkomna att besöka hembygdsgården och Önnebacka museum.

Årsmötet 1980

Preliminärt avhålls hembygdsföreningens årsmöte den 8 mars 1980. Tid och lokal meddelas senare.

Folkdanslag i Munkedal 1931.

Wiknerstugan vid Kaserna 1912 i samband med avtäckningen av stenen.

S M Ö R K U L L E N

Ett länge närt önskemål inom hembygdsföreningen, var en utflykt till Smörkullen i Skredsvik socken. Den 28 oktober blev strövtåget en realitet och ett lo-tal personer ställde upp för att, inte helt utan möda och besvär, bestiga det delvis branta bergsmassivet, som Smörkullen utgör. Från hemorten blev det förstås bilfärd, innan samtliga från Solhagen fotledes i fortssättningen begav sig västerut. I början av gångturen var det delvis ganska jämn terräng, på banade stigar och över igenplanterade odlingar. Men så började de verkliga stigningarna, upp mot krönet av det 134 höga berget. Den sista sträckan, som var mödosammats fanns staket att hålla i och så småningom kunde alla få lön för mödan, grannare utsikt får man leta efter.

En del var utrustade med kikare och dessa fick god användning för sina instrument. Synd bara, att dis förekom utmed horisonten men bilden av Gullmaren blev ändå tydlig och bra. Vädret var inte det bästa, men det var uppehåll och höstdagen kunde inte vara så mycket bättre så där i slutet av oktober.

= = = = =

1 9 2 9 - 1 9 7 9

För femtio år sedan, sju sattes Svenska Amerika Linjens fartyg "Kungsholm" Den eleganta båten ansågs för ett halvt sekel tillbaka vara en ytterst förnämitet vad det gäller komfort och utseende. Storleken var imponerande, drivkraften bestod av 2 st 8-cylindriga deiselmotorer på inalles 15.000 hästkrafter. Maskinrummet var 19 meter i längd och varje motor vägde 760 ton. Farten angavs till 18 knop. Besättningen utgjordes av 355 man och fartyget hade plats för 1.574 passagerare, därav 970 i 1:a klass. Svenska Amerika Linjen hade före "Kungsholm" ett par andra nyförvärv, nämligen "Stockholm" och "Drottningholm" och år 1932 gick "Gripsholm" av stapeln. Det nybyggda fartyget "Stockholm" ersatte en tidigare använd båt i samma rederi och med samma namn.

Vintervädret 1929 - 1930 blev synnerligen gynnsamt, trots spådomar om en sträng sådan. Hösten 1929 var regnig och så sent som den 1 december detta år var det en svår storm tillsammans med häftiga regnskrar. Nyårsdagen 1930 var mild och i årets början förekom sparsamt med snö och kyla. I slutet av februari försvann resten av snön och barmark rådde därefter. Mars månad 1930. var mestadels solig och vacker.

A.C.

I Germunderöds skog ligger ett berg, kallat Tjuv-Martas berg. Här bodde en kvinna av jättesläkt och fick sitt namn efter berget och grottan där hon bodde. Det hängde ut en häll från grottan och liksom bildade ett rum åt Tjuv-Marta.

Framför hällen hade hon anbringat stockar och som bildade ett rum innanför. Hon stal kreatur från bönderna runtomkring och en karl hade hon lagt beslag på och han var från Nyröd.

På påskdagsmorgonen, var det en gång några karlar, som steg upp på Hästeskedskullen för att "se solen dansa runt himlen". De fick då se, hurusom rök steg upp ur skogarna, ganska långt bort i öster. Alla begav sig nu skyndsamt ner från det höga berget och gick nu i den riktning de sett röken stiga upp. De fyra karlarna, en från Nyröd, en från Skaveröd och två från Stårkestad, kom så småningom fram till det ställe de sett röken. När de trädde in i grottan stod Tjuv-Marta vid den öppna elden och kokade ärter med fläsk och karlen hennes låg på en sofflinande möbel. De fyra starka karlarna, tog nu fatt Tjuv-Marta och band henne väl. Kvinnan uttalde en förbannelse och nämnde samtidigt, att hade hon bara hunnit med att äta upp det sjunde barnahjärtat, skulle de aldrig haft någon makt med henne. Med karlen hade hon haft sex barn, dödat dem alla och kastat liken i Örevattnet, den lilla tjärnen strax nedanför grottan.

När karlarna ledde bort henne, fortsatte hon att vara arg och vresig och sade till dem, att hädanefter skulle det bli ovänskap och träta på Stårkestad, ingen trivsel på Skaveröd och ingen skog kunde växa på Nyröd.

Foss. S.J.

Det var två tjejer från Ramberg som blev kära i samma karl. Så visste de inte, hur de skulle bära sig åt för att få livet av varandra, för var och en ville bringa den andra om livet och sen rå om den karlen för egen del. Till slut så hittade dom på att gå upp på Ramnefjäll och dansa. Det var ett berg intill sjön Aspen. Där var ett lodrätt stup och de försökte tvinga varandra utför detta stup. Till slut blev den ena hängande i en trädklyfta och där fick hon hänga tills hon dog. Hon hängde där och skrek på hjälp, men ingen hörde. Därefter är det en gammal sägen, att det alltid ropar i berget mot vädterskifte.

Svarteborg. D.A.